



Ресурсно-аналітичний центр
"Суспільство і довкілля"

ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

ІНДИКАТОРИ
ЗЕЛЕНОГО
ЗРОСТАННЯ

Існуюча **система природоохоронного фінансування є неефективною**, тому **потребує суттєвого удосконалення**.

Природоохоронні платежі у зведеному бюджеті України



Джерело: Державна казначейська служба України

Принцип **“забруднювач платить”** в Україні **практично не діє**, що:

- призводить до збільшення **техногенного навантаження** на довкілля
- гальмує **впровадження нових ресурсноощадних технологій**.

Видатки на охорону довкілля у більшості випадків **спрямовані на заходи ліквідаційного характеру**.

Природоохоронні питання не є пріоритетними і фінансуються за залишковим принципом.

Це резюме виконане на основі результатів моніторингу за індикаторами зеленого зростання організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

Див. повний звіт **“На шляху до зеленого зростання: моніторинг прогресу в Україні”** (2014) на www.rac.org.ua

© Ресурсно-аналітичний центр “Суспільство і довкілля”, 2015.

Платежі за ресурси, які включають плату за користування різноманітними природними ресурсами на основі рентного чи підходу фіксованих платежів, відіграють незначну роль в податкових надходженнях державного бюджету України. Їх частка у загальному обсязі надходжень до державного бюджету протягом шести років (2007–2012 рр.) не перевищувала 4%.

Частка надходжень від екологічних платежів (включають суми екологічного податку та грошові стягнення за шкоду заповідяну довкіллю) у доходах державного бюджету протягом 2007–2012 рр. залишалась низькою і не перевищувала 0,7%.

За європейською практикою основною метою екологічного податку або збору є реалізація принципу «забруднювач платить». Враховуючи розміри ставок екологічного податку та платежів за завдані довкіллю збитки, можна говорити про те, що принцип «забруднювач платить» реалізований в Україні не повною мірою.

Частка видатків на охорону довкілля протягом всього періоду (2007–2012 рр) не перевищувала 1,1% загального обсягу видатків зведеного бюджету України, поступово зменшуючись до 0,8% у 2010 році, а потім знову зростаючи до 1,1% у 2012 році. Зазначені видатки здійснювались у рамках як загального, так і спеціального фондів державного й місцевих бюджетів України.

Порівняння обсягів видатків на охорону довкілля із надходженнями від екологічних та ресурсних платежів свідчить про недофінансування природоохоронної сфери при наявності достатнього потенціалу. Це відбувається за рахунок того, що надходження від платежів за використання природних ресурсів, а також 70% грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності, спрямовуються (відповідно до чинного законодавства України) до загальних фондів державного та місцевих бюджетів, що позбавляє можливості цільового резервування отриманих коштів на здійснення природоохоронних заходів.

До 31 липня 2014 року екологічний податок зараховувався виключно до спеціального фонду державного та відповідних місцевих бюджетів, а відповідні витрати на здійснення природоохоронних заходів мали постійне бюджетне призначення, яке дає право провадити їх виключно в межах і за рахунок фактичних надходжень спеціального фонду бюджету. Згідно до змін, прийнятих до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин, на сьогодні закріплено норму щодо спрямування екологічного податку до загального фонду державного та відповідних місцевих бюджетів.

В Україні практично всі види платежів у формі плати, збору та відрахувань, пов'язаних з природокористуванням та охороною навколишнього середовища, фактично мають на меті лише збільшення надходжень коштів до прибуткової частини Державного бюджету.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ НЕ СПРИЯЮТЬ ДОСЯГНЕННЮ ПРОГРЕСУ В НАПРЯМКУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ. ФІСКАЛЬНА СПРЯМОВАНІСТЬ МЕХАНІЗМУ ЗБИРАННЯ КОШТІВ ЗА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ З ІГНОРУВАННЯМ РЕГУЛЮВАЛЬНОЇ І СТИМУЛЮВАЛЬНИХ ФУНКЦІЙ, НЕ СПРИЯЄ ЕФЕКТИВНОМУ ВИКОРИСТАННЮ ПРИРОДНИХ БЛАГ. ІСНУЮЧА СИСТЕМА ПОТРЕБУЄ НЕГАЙНОГО РЕФОРМУВАННЯ.

Зелене зростання – це стимулювання економічного зростання і розвитку з одночасним забезпеченням збереження природних активів і безперебійного надання ними ресурсів та екосистемних послуг, від яких залежить наш добробут (ОЕСР). Концепція зеленого зростання робить наголос на економічному розвитку, тому є актуальною для України сьогодні.

Уряди сприяють зеленому зростанню шляхом створення умов, які стимулюють зелене виробництво і споживання через економічні та інші інструменти, заохочують співпрацю та обмін кращими практиками серед підприємств, сприяють використанню нових технологій та інновацій, посилюють взаємозв'язок між політиками. Головним викликом є використання охорони навколишнього середовища як джерела зростання та як джерела міжнародної конкурентоздатності, торгівлі та зайнятості.

Безпосередньо інтегруючи екологічні фактори в економічні стимули, які стоять в щоденному житті перед виробниками і споживачами, економічні інструменти неявно сприяють зміні розподілу ресурсів на користь більш екологічно сприятливих і економічно більш привабливих видів діяльності.
